

Εκπαιδευτικό υλικό για σχολικούς κήπους

Τσίγκου Αλεξάνδρα,
Υπ/νη ΠΕ Α/βάθμιας Δυτικής Αττικής

ΚΠΕ ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ 13-14-15 Δεκεμβρίου 2013
«Ενεργοί Καλλιεργητές στον Σχολικό Κήπο»

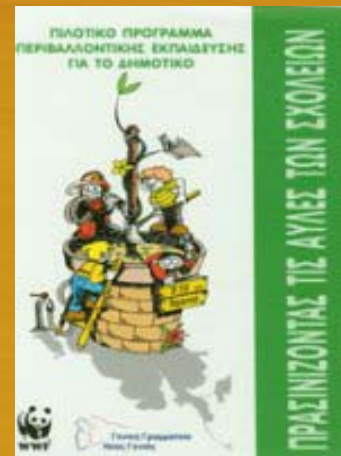

Εκπαιδευτικά πακέτα

- 1. Πρασινίζοντας τις αυλές των σχολείων μας (WWF)**
- 2. Υπαίθριος σχολικός χώρος: εργαλείο αγωγής και εκπαίδευσης
(Ταμουτσέλη Κ.- ΚΠΕ Μακρινίτσας)**
- 3. Το σποράκι, πηγή ζωής (ΚΠΕ Λαυρίου)**
- 4. Κάθε σχολείο ένας κήπος (ΚΠΕ Κιλκίς)**
- 5. Η πηλιορείτισσα γιαγιά θυμάται...
ΒΟΤΑΝΑ ΔΙΑ ΠΑΣΑΝ ΝΟΣΟΝ (ΚΠΕ Μακρινίτσας)**
- 6. Στην αυλή των Οικολογικών Σχολείων... σαν στο σπίτι μας!
(ΕΕΠΦ)**
- 7. Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου (ΕΕΠΦ)**

Πρασινίζοντας τις αυλές των σχολείων μας

WWF

- Το εκπαιδευτικό αυτό υλικό απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς της **Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης** και περιλαμβάνει στοιχεία και πληροφορίες που θα τους βοηθήσουν να στήσουν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα **για τη δημιουργία ενός σχολικού κήπου.**
- Δεν περιορίζεται μόνο σε **πρακτικές συμβουλές** για τη φύτευση κάποιων χώρων αλλά ανάγει το όλο εγχείρημα **σε ένα πολύπλευρο πρόγραμμα ΠΕ.** Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην **αξία των μεσογειακών φυτών** ως των πιο κατάλληλα προσαρμοσμένων στις τοπικές κλιματολογικές συνθήκες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	2
1. Ξεκινώντας το πρόγραμμα.....	5
2. Πώς θα ήθελα να είναι η αυλή του σχολείου.....	10
3. Το Πράσινο στις πόλεις.....	12
4. Πού θα φυτέψουμε.....	15
5. Προετοιμάζοντας το έδαφος.....	18
6. Πώς θα επιλέξουμε τα φυτά που θα χρησιμοποιήσουμε;.....	25
7. Φύτευση.....	36
8. Συντήρηση - Παρακολούθηση.....	41
9. Πανίδα.....	48
Παραρτήματα	
Παράρτημα III.....	53
Παράρτημα IV.....	55
Παράρτημα V.....	56
Βιβλιογραφία	

- **ΠΟΥΡΝΑΡΙ** (*Quercus coccifera*)
έως 6μ., αειθαλές, ολιγαρκές, φωτόφιλο, θερμόβιο, μεγάλη αντοχή στην ξηρασία
- **ΧΑΡΟΥΠΙΑ** (*Ceratonia siliqua*)
αειθαλές, αντοχή σε ξηρασία και άγονα εδάφη
- **ΕΛΙΑ** (*Olea europaea*)
έως 10μ., αειθαλές, οι καρποί της μπορούν να ελκύσουν ορνιθοπανίδα
- **ΚΟΥΜΑΡΙΑ ΗΜΕΡΗ** (*Arbutus unedo*)
έως 3μ., αειθαλές χαρακτηριστικοί οι καρποί του (τα κούμαρα) που ωριμάζουν το φθινόπωρο και είναι βρώσιμα από πουλιά
- **ΑΓΡΙΟΚΟΥΜΑΡΙΑ** (*Arbutus andrachne*)
έως 4μ., αειθαλές, χαρακτηριστικός λείος κορμός
- **ΦΙΛΛΥΚΙ** (*Phillyrea latifolia*)
έως 8μ., αειθαλές
- **ΘΑΜΝΟΚΥΠΑΡΙΣΣΟ** (*Juniperus phoenicea*)
έως 4μ., αειθαλές, ξηρόφιλο, κατάλληλο για χαμηλές παραθαλάσσιες περιοχές, ολιγαρκές, με πολύ αργή ανάπτυξη
- **ΣΧΙΝΟΣ** (*Pistacia lentiscus*)
έως 6μ., αειθαλές, κατάλληλο για θερμά ξηρά άγονα μέρη. Αναδύει έντονη οσμή ρητίνης.
- **ΚΟΚΚΟΡΕΒΥΘΙΑ** (*Pistacia terebinthus*)
έως 8μ. φυλλοβόλο, ανθεκτικό στην ξηρασία
- **ΚΟΥΤΣΟΥΠΙΑ** (*Cercis siliquastrum*)
φυλλοβόλο, έντονη ανθοφορία την άνοιξη πριν ακόμα «βγουν» τα φύλλα
- **ΤΣΑΠΟΥΡΝΙΑ** (*Fruinus sspinos*)
φυλλοβόλο, φωτόφιλο, αντέχει σε πετρώδη ξηρά εδάφη
- **ΥΓΡΑΜΒΑΡΗ** (*Liquidambar orientalis*)
βρίσκεται αυτοφυές στην κοιλάδα των Πεταλούδων, στη Ρόδο – μοναδικό σημείο στην Ευρώπη. Φυλλοβόλο παρόμοιο με πλάτανο.

Υπαίθριος σχολικός χώρος: εργαλείο αγωγής και εκπαίδευσης

Ταμουτσέλη Κωνσταντία
Θεσσαλονίκη 2000

- Σύμπραξη σχολείων στα πλαίσια ΕΠΕΑΕΚ
- Σκοπός του ... να βοηθήσει τα μέλη της σχολικής κοινότητας να ακολουθήσουν μια αποτελεσματική διαδικασία με βάση την προτεινόμενη μεθοδολογία **για να βελτιώσουν αισθητικά και λειτουργικά τον υπαίθριο σχολικό χώρο**, ώστε αυτός να ανταποκρίνεται σε σύγχρονες απόψεις για το ρόλο του περιβάλλοντος στην αγωγή και εκπαίδευση, και να τον αξιοποιήσουν για τη στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας
- Το εκπαιδευτικό υλικό απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές της **Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης**

Έτος: 2000

Φορέας: [ΚΠΕ Μακρινίτσας](#)

Περιλαμβάνει:

- α) **Κείμενα βασικής ενημέρωσης** «Υπαίθριος σχολικός χώρος: παιδαγωγικός σχεδιασμός και εκπαιδευτική αξιοποίηση»
- β) **Παιδαγωγικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς** αρθρωμένο σε έναν οδηγό για την πορεία υλοποίησης ενός προγράμματος με θέμα τον «Παιδαγωγικό επανασχεδιασμό του υπαίθριου σχολικού χώρου» και σε 32 αυτοτελή φύλλα παιδαγωγικών οδηγιών
- γ) **Εκπαιδευτικό υλικό για τους μαθητές** αρθρωμένο σε 32 αυτοτελή φύλλα εργασίας.

Παραδείγματα δραστηριοτήτων

Περιγράψω την αυλή/ Χαρτογράφηση της αυλής

Ανάλυση του χώρου/Διερεύνηση απόψεων

Γνωριμία με βασικά γεωμετρικά σχήματα

Μετρώ την ηλικία του δέντρου

Υπολογισμός εμβαδού ακανόνιστου σχήματος

Τροφική αλυσίδα- τροφικό πλέγμα

Ηχορύπανση / Γνωριμία μ' ένα δέντρο

Ημερολόγιο ενός δέντρου/ Η κοινωνία του δέντρου

Περίπατοι με τις αισθήσεις/ Ονόματα φυτών/

Κυνήγι θησαυρού με ποίηση/ Παιχνίδια στο χώρο

Αναπαράσταση σκηνών από την ιστορία

«Το Σποράκι», πηγή ζωής

ΚΠΕ Λαυρίου

Το δίκτυο Π.Ε. "Το Σποράκι, πηγή ζωής", προσβλέπει

- στην ανάδειξη και προστασία των ενδημικών ειδών της Ελληνικής χλωρίδας
- στην προστασία της βιοποικιλότητας
- στην προστασία των εδαφών από τη διάβρωση
- στην δημιουργία μικρών σχολικών κήπων
- αναδεικνύει την ανάγκη ορθολογικής διαχείρισης του νερού και
- της αξιοποίησης των οργανικών υπολειμμάτων με τη διαδικασία της κομποστοποίησης
- προωθεί δράσεις και **συνεργασίες ανάμεσα σε σχολεία**
- συνεργάζεται με το **Βοτανικό κήπο Ι. & Α. Διομήδους**
- υλοποιεί πιλοτικά προγράμματα για σχολεία

<http://kpe-lavriou.att.sch.gr/index.html>

Το εκπαιδευτικό υλικό του περιλαμβάνει:

- «Εγχειρίδιο παιδαγωγικών δραστηριοτήτων»
- «Σποροτετράδιο» με δομημένα φύλλα εργασίας

Παραδείγματα δραστηριοτήτων

Ξεχωρίζω τους σπόρους/ Φτιάχνω σακουλάκια αποθήκευσης

Δημιουργώντας το δικό μας χώμα/ Συλλογή άγριων σπόρων

Συγκριτική μελέτη σπόρων/ Δελτίο ταυτότητας σπόρου

Σποράκια έργα τέχνης/ Δημιουργώντας σπορείο

Φωτογραφίζοντας τις τέσσερις εποχές/ Ταΐζοντας τα πουλιά

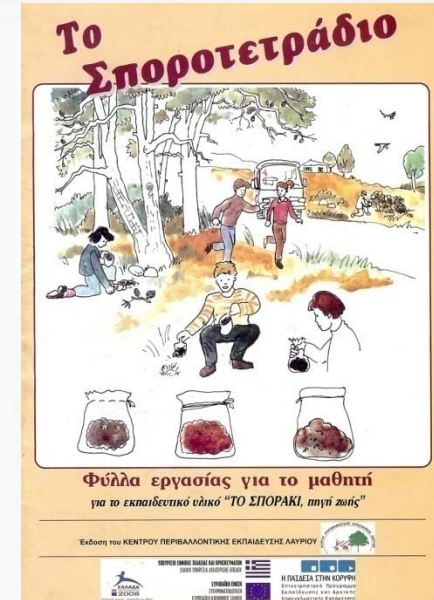
Διάβρωση/ Από το σποράκι στο δάσος/ Οι ανάγκες των φυτών

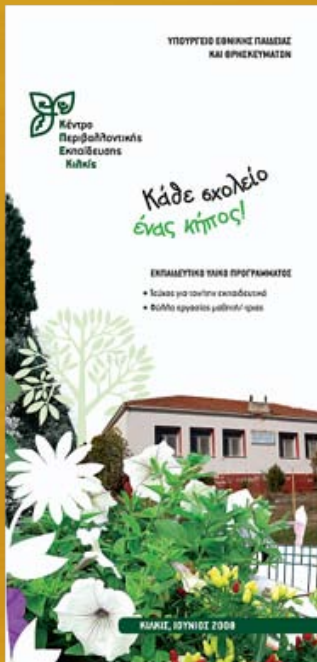
Κλειστός γυάλινος κήπος/Θεατρικό παιχνίδι

Επίσκεψη στο βοτανομάγαζο/ Μικρός κήπος με αρωματικά

Αρχαιολογικοί χώροι, φυτά και σπόροι/Στην ελλ. Λογοτεχνία/

Μυθολογία/ Ποίηση/ Ζωγραφική/Δημοτικό τραγούδι/Δημοσιογραφία

Κάθε σχολείο ένας κήπος

ΚΠΠΕ Κιλκίς

Κάθε σχολείο
ένας κήπος!

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- Έγχειρτάρι για τον/την εκπαιδευτικό/ή
- Βιβλίο εργασιών μαθητών/τριών

ΚΙΛΚΙΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

www.kpekilkis.gr

Ημερήσιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα

1. Φυλλάδιο 40 σελίδων (ιστοσελίδα)
2. Φύλλα εργασίας

- ΣΧ. ΑΥ. σχεδιασμένες με περιβαλλοντικά και εκπαιδευτικά κριτήρια: Ο σχολικός κήπος
- Εγκατάσταση ΣΧ.ΚΗ.
- Συντήρηση ΣΧ.ΚΗ.

Στάδιο 1^ο: Απ' τον κήπο της φύσης στο ΣΧ.ΚΗ.

Στάδιο 2^ο: Σχολεία, αυλές, Κήποι

Στάδιο 3^ο: Μέσα σ' έναν κήπο (Στον κήπο του ΚΠΕ-
Στον Βαλκανικό Βοτανικό Κήπο Κρουσίων)

Κάθε σχολείο
ένας κήπος!

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΛΑΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- Έκδοση για τον/την εκπαιδευτικό
- Βύλη εργασίας μαθητών/τριών

ΚΙΛΚΙΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

www.kpekilkis.gr

- Αν ήμουν φυτό θα ήμουν.../ Αν ζούσα στην ΣΧ. ΑΥ. θα ήμουν...
- Συγκρίνω εικόνες δύο ΣΧ. ΑΥ. Κάνω παρατηρήσεις (6)
- Ζωγραφίζω την αυλή του σχολείου μου
- Ανθρώπινη παρέμβαση/ Εργασίες στον κήπο (2)
- Ανακαλύπτω φυτά βάσει φυτολογίου
- Αναζητώ φυτά και μαθαίνω μύθους
- Μετρώ, σκέφτομαι, συμπεραίνω
- Καταλληλότερο μέρος για να φυτευτεί ένα φυτό
- Ψάχνω τη θέση μου στο ΒΒΚΚ
- Παρατηρώ με μεγεθυντικό φακό/Ανακαλύπτω μυρωδιές
- Αλφαβητάρι του κήπου/ Λογοτεχνικά κείμενα
- Γράφω το δικό μου ποίημα για έναν κήπο
- Κήπος και ζωγραφική

Η πληλιορείτισσα
γιαγιά θυμάται...
ΒΟΤΑΝΑ ΔΙΑ ΠΑΣΑΝ
ΝΟΣΟΝ

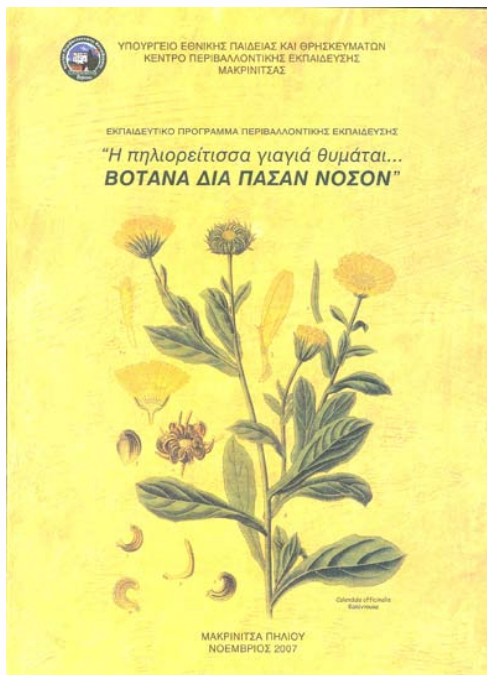
ΚΠΕ Μακρινίτσας

http://www.ekke.gr/estia/Cooper/KPE_Makrinitzas/BOTAN_A.pdf

<http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1206>

Βιβλίο (80 σελίδων)

Κάρτες (8X4)

[http://www.ekke.gr/estia/Cooper/KPE_Makrinitzas/
BOTANA.pdf](http://www.ekke.gr/estia/Cooper/KPE_Makrinitzas/BOTANA.pdf)

<http://repository.edull.gr/edull/handle/10795/1206>

Από την αρχαιότητα έως σήμερα
Συλλογή και διατήρηση
Τρόποι θεραπευτικών χρήσεων

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Προετοιμασία στην τάξη)

Βρες το βότανο (από φωτογραφίες)/ Ας ψάξουμε για τ' όνομά τους/
Παλιές συνήθειες και γιατροσόφια/ Άσκηση ταξινόμησης/
Πώς ξεχωρίζουμε τα βότανα/ Εμπειρική ιατρική/
Ο Βοτανικός κήπος/ Η θεμελίωση της Βοτανικής

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Άσκηση στο πεδίο)

Εμφύχωση ομάδων/ Τα μέρη του βοτάνου/ Πίνακας καταγραφής
χαρακτηριστικών/ Συνέντευξη με πωλητές βοτάνων/ Ερωτηματο-
λόγια/ Κατασκευή φυτολογίου/ Αλφαβητάρι/ Βοτανοϊστορίες

Στην αυλή των
Οικολογικών Σχολείων...
σαν στο σπίτι μας!

ΕΕΠΦ

- Ο αντικειμενικός στόχος του Προγράμματος είναι η **αλλαγή συμπεριφοράς** όλων μέσα στη σχολική κοινότητα ώστε το σχολείο να γίνει ένα πραγματικό «Οικολογικό Σχολείο».
- Αυτό επιτυγχάνεται με την διαμόρφωση και την εφαρμογή του «**Οικοκώδικα**» (ένα σύνολο κανόνων περιβαλλοντικής συμπεριφοράς)
- Καθώς και την εφαρμογή ενός **Περιβαλλοντικού Σχεδίου Δράσης** (αφορά τον περιβάλλοντα σχολικό χώρο και την μετατροπή του σε καθαρό, όμορφο, ανθρώπινο και φιλικό)
- Σε κάθε σχολείο συγκροτείται η **Περιβαλλοντική Επιτροπή**, από μαθητές και εκπαιδευτικούς, που επεξεργάζεται τα θέματα ενέργεια, απορρίμματα και νερό.

Το εκπ. υλικό «**Στην αυλή των Οικολογικών Σχολείων**»

1. Τεύχος 80 σελίδων (Εισαγωγικό σημείωμα για τον εκπαιδευτικό + Παιδαγωγικές δραστηριότητες με δομημένα φύλλα εργασίας)

Παραδείγματα δραστηριοτήτων

- Η ΣΧ. ΑΥ. και οι αισθήσεις μας
- Χαρτογράφηση της ΣΧ. ΑΥ.
- Η βλάστηση στην αυλή μας
- Ραντεβού... στην αυλή
- Το μικροκλίμα στην ΣΧ. ΑΥ.
- Φυτεύουμε ελληνικά βότανα και αρωματικά
- Φτιάχνουμε μια λιμνούλα
- Φτιάχνουμε κομπόστ
- Φτιάχνουμε ταΐστρες για τα πουλιά
- Φτιάχνουμε ένα θερμοκήπιο
- Παίζουμε παιχνίδια στην αυλή του σχολείου
- Τέχνη και δεξιότητες στη ΣΧ. ΑΥ.

Οι Πράσινες γωνιές της Γειτονιάς μου

Δίκτυο ΕΕΠΦ

<http://www.eepf.gr/>

- Τα παιδιά μαθαίνουν να αναγνωρίζουν την αξία και του **μικρότερου χώρου πρασίνου**
- Διαπιστώνουν την ανάγκη για την **προστασία** και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων
- Το εκπαιδευτικό υλικό **προσαρμόζεται** στην ηλικία και στα ενδιαφέροντα των μαθητών
- Ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ μαθητών, καθηγητών, γονέων και της **τοπικής κοινωνίας**
- Είναι ένα **διαχρονικό** πρόγραμμα

<http://www.eepf.gr/>

- Αφίσες (2)
- 4/σέλιδο με στόχους
- Διατηρώντας τη Φύση, διατηρείς τη Ζωή
- Φυτά: γιατρεία-χαρά του νου και του κορμιού
- Προτάσεις για εκπαιδευτικές δραστηριότητες

<http://www.eepf.gr/>

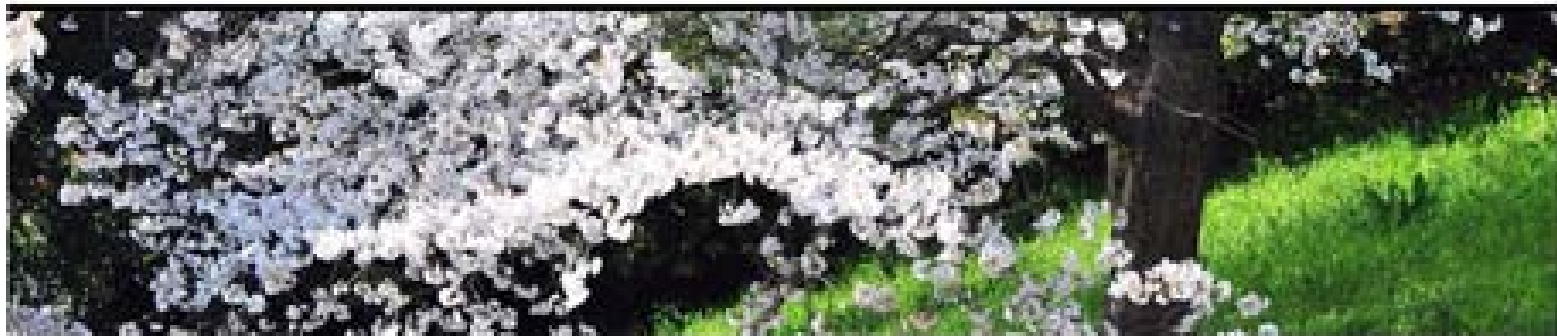
Παραδείγματα δραστηριοτήτων

- Η αποτύπωση της ΠΓ μας και οι προτάσεις μας
- Μαθαίνω την ιστορία της ΠΓ/ 1^η επίσκεψη στην ΠΓ
- Ανακαλύπτω τα φυτά και μαθαίνω γι' αυτά
- Φτιάχνω ένα βιβλίο «οδηγό» με τα φυτά
- Υιοθεσία δέντρου/ Ταξινόμηση φυτών
- Αποτύπωμα ενός φύλλου/ Κατασκευάζω ένα σκιάχτρο
- Ποιοι απειλούν τη γωνιά μας
- Γαιοσκώληκες, σαλιγκάρια, πεταλούδες, μέλισσες
- Τα πουλιά, οι φτερωτοί μας φίλοι
- Το μέλλον της ΠΓ μας/ Κάνω παρεμβάσεις στην ΠΓ

<http://okipostisaeiforias.wordpress.com/>

Ο κήπος της αιιφορίας

Γενικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής
Εκπαίδευσης της ΔΙΠΕ Διεύθυνσης
Αττικής

Home ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΑΡΙΔΑ ΝΤΟΠΙΕΣ ΠΟΘΗΜΕΣ ΑΞΙΟΦΡΟΝΗ ΚΑΛΩΡΤΕΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ
ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Υποστηρικτικό υλικό

Σας ευχαριστώ!